

майката държи децата да се изучат” (Герганов, Кючуков 1999: 42) и по този начин тя става ключова фигура за образованието на ромските деца. В същото време, трябва да се отчете и негативната тенденция, свързана с ниското образователно равнище на ромските жени; при тях “неграмотността се среща три пъти повече, отколкото при мъжете” (Томова 2006), а това рефлектира и върху образователните аспирации на децата. По този начин в ромските семейства се развиват два полюсни процеса (на “подкрепа на образованието” и на “отхвърляне на ученето”), идващи от нагласите на ромските жени към образованието на децата им.

Сериозният проблем, който възниква, е нарасналият брой на семействата, в които се създава стресова атмосфера за развитието на децата. Увеличаването на психическото напрежение потикват родителите към насилие. Насилието не просто е ежедневие в ромските семейства, то се толерира (Томова 1995). В рамките на проведените фокус групи всички циганчета казват, че при провинения са наказвани жестоко от родителите си.

Психологическият дискомфорт и семейните проблеми са пропорционални на големината на семейството, защото има повече грижи, напрежения, поводи за конфликти и затруднения. Големите семейства живеят по-трудно, по-бедно и с повече психологически кризи. Почти всички ромски деца имат големи семейства — пет, шестчленни, а понякога и по-големи, когато се включват и възрастните хора. Оказва се обаче, че циганчетата, доколкото нямат алтернатива на съществуващия семеен модел и отношения с родителите, приемат напълно естествено насилието, конфликтите, пиянствата и разправиите въкъщи. Така се създава един силно дисхармоничен вариант на възпроизвеждане на примитивния начин на живот и взаимовръзки, които поради липса на други примери се възприемат и пренасят по-късно в новите семейства; насилието, незаинтересоваността, пренебрежението и жестокостта се репродуцират.

Семейните причини за отпадане от училище имат и един трети срез, свързан с различни ангажименти на децата в учи-